

DK - DIALOG

Číslo 3/1993

Vyšlo dne 26.3.1993

Slouží pro provozní účely Demokratického klubu. Určeno jeho členům.

Adresa: Demokratický klub, pošt.příhrádka 663, 111 21 Praha 1
Stanovisko Demokratického klubu č. 8

Prohlášení

Demokratického klubu k připravovanému zákonu o III. odboji

Jsme přesvědčeni o tom, že na území České republiky od demise ministrů dne 20. února 1948 až do zhroutení komunistického režimu na sklonku roku 1989 existoval stav bezpráví a že alespoň zčásti již od porážky nacistické okupační moci v květnu 1945 docházelo k porušování práv občanů, kdy je naše ústavní orgány nemohly ochránit před zatýkáním a deportacemi řízenými sovětskou NKVD.

Připojujeme se proto k řadě návrhů, jejichž autoři považují za nezbytné, aby všechny formy odporu proti tomuto stavu byly zákonem definovány jako odboj proti nedemokratickému zřízení bez ohledu na to, zda byly či nebyly v souladu s tehdy platnými zákony. Vycházíme přitom ze starého přirozeného práva postavit se na odpor každému, kdo, jak dnes uvádí Listina lidských práv a svobod, by odstraňoval demokratický řád základních lidských práv a svobod, jestliže činnost ústavních orgánů a účinné použití zákonných prostředků jsou znemožněny. Obnovená demokracie se nemůže spokojit s rehabilitací odsouzených, neboť nemůže uznat právní řád, který byl nástrojem potlačování lidských práv. Nesmí ani urazit vykonavatele aktivního odporu proti totalitnímu režimu amnestií, tedy "velkorysým odpuštěním". Musí prohlásit jejich činy za legitimní a zbavené trestnosti, tak jako tomu bylo u účastníků odboje proti nacistické okupaci, a musí jim za ně poskytnout vysoké mravní ocenění, a to bez ohledu na to, zda za ně byli či nebyli odsouzeni.

Zároveň očekáváme, že zákon prohlásí uvedenou dobu za období, kdy nebylo možno trestně stíhat zločiny nedemokratické moci, a tudíž za dobu, kdy nemohla běžet promlčecí lhůta. Nelze vyloučit, že některé, a to i zvláště zavrženíhodné činy v rámci potlačování lidských práv a svobod nemohou být podle tehdejších zákonů postiženy, měly by však být alespoň jednoznačně nejvyššími ústavními orgány morálně odsouzeny.

Jsme si vědomi, že formulace takového zákona nebude snadná, že jakékoliv jeho nepřesnosti by mohly být zneužity pachateli běžné kriminality. I na to existují příklady z poválečných let. Vědomí těchto rizik však nesmí zabránit v přijetí aktu, který jsme našim nejstatečnějším spoluobčanům dlužni.

V Praze dne 18.března 1993

Několik myšlenek k romské otázce

Romské hrozby občanskou neposlušností jsou formou vydírání stejně jako výhrůžky nedovoleným ozbrojováním. Obávám se, že vzbudí pravý opak toho, čeho chtěli dosáhnout ti, kdo se k nim uchýlili. Ti, kdo se tak vehementně dovolávají lidských práv a zastání, neadresovali dosud jediné slovo do vlastních řad. "Vybydlená" sídliště, organizované tlupy zlodějů, veksláků, přepadání a ubíjení důchodců, terorizování nájemníků, podvody v malém i velkém, to jsou příliš křiklavá porušování pokojného soužití, jaké se předpokládá u civilizovaného obyvatelstva bez rozdílu národností. V tom je kořen vzednuté vlny odporu, ne v barvě pleti nebo v nenávisti k cizincům. Nejde dost dobře požadovat lidská práva a zároveň se nechovat jako člověk.

Romové jsou prý diskriminováni. V čem spočívá tato diskriminace? Posuďme jednotlivé argumenty:

- 1) V přístupu k zaměstnání. Existují zkušenosti dobré i nedobré; případy, kdy si vyzvednou pracovní oděv a pomůcky a už je nikdo neuvidí, jsou spíše všední než vzácné. Je to skutečně diskriminace, nebo to jsou špatné zkušenosti s pracovní morálkou? V přístupu k mnoha zaměstnáním objektivně brání nedostatečná kvalifikace; v pozadí je bod 2), kde Romové pocítují diskriminaci.
- 2) V přístupu ke vzdělání. Výmluvy na neznalost jazyka neobstojí, nejde o čerstvé přistěhovalce, kteří by museli nejdříve ze všeho projít jazykovými kursy. Češi a Slováci by byli při stejném postoji zůstali na nízké úrovni gramotnosti a bez vrstvy vzdělanců v dobách, kdy mohli o vzdělání v národním jazyku jen snít. Opak je pravdou. Vyžadovalo to ovšem úsilí a snahu, úctu ke vzdělání a odříkání, vždyť i většina vzdělanců pocházela ze sociálně velmi slabých vrstev obyvatelstva.
- 3) Jsou sociálně slabou vrstvou. Nejsou vzdálené doby, kdy kopáč odmítal pracovat za 50,- Kčs na hodinu, zatímco lékař se třemi atestacemi sloužil za 12-15,- Kčs a jeho měsíční příjem byl daleko za platem onoho kopáče. Rodinné přídavky byly při velkém počtu dětí často zdrojem příjmu tak vyhovujícího, že "živitel rodiny" nemusel pracovat vůbec. Pokud utopil značnou část platu v alkoholu, pokud snižoval plat absencemi, nebyla to ekonomická slabost nezaviněná.
- 4) Početná rodina a tudíž větší spotřeba. Zdůvodnění velkých rodin tradičním způsobem života, potřebou početného potomstva a vyvinutým citem pro rodinu neobstojí. Příkře s tím kontrastuje zaplnění kojeneckých ústavů a dětských domovů odloženými cikánskými dětmi a dětmi, které tam musely být umístěny z důvodu nedostatečné péče o ně. O tom, jak špatné rodinné prostředí je schopné ubíjet veškeré snahy učitelů a sociálních pracovníků, by mohli spolu s kriminálními vyšetřovateli vypovídat nejzasvěceněji právě oni.
- 5) Diskriminace při udílení státního občanství. Považuji podmínky pro udílení státního občanství za příliš benevolentní vůči všem občanům. V žádné z vyspělých demokratických zemí není vyřízení státního občanství formalitou, kterou lze odbýt na počkání; podléhá přísným kritériím a čeká se na ně mnoho let. Po-

kud pan Rusenko pokládá podmínku pětileté beztrestnosti k udělení občanství za diskriminační, zastává vlastně nesprávný názor, že Romové jsou ve své většině zločinci, a dožaduje se pro tyto živly jiného přístupu než pro všechny ostatní občany.

Očekávala jsem, že se pozornost romské reprezentace upne především k oblastem, odkud musí náprava začít:

- 1) Vytřídění "rovných" od "křivých". Romský výtvarník Rudolf Dzurko, který kdysi napsal pro Lidové noviny "Cikánskou odpověď", nechť promine, že přijímám jeho označení, výstižnější nemám. Předpokládá to skončit s falešnou solidaritou s těmi, kdo způsobili, že se slovo "cikán" stalo v průběhu staletí takřka synonymem pro zloděje, násilníka a příživníka. Zřízení "rezervací pro nenapravitelné" proveditelné není; stačí ale obnovit statut domovské obce a poskytnout ochranu té části Romů, kteří zde žijí trvale, nevyhýbají se práci a respektují zákony, aby mohli žít bez strachu před represemi jakéhokoliv druhu, stejně jako jiní občané.
- 2) Zvýšení vzdělanosti a kulturnosti, což předpokládá rozvinutí rozsáhlého vzdělávacího programu, na který by měly být soustředěny veškeré finanční prostředky (namísto organizování festivalů, voleb královen krásy apod.).
- 3) Zvyšování pracovní kvalifikace vlastní pílí.
- 4) Osvětová kampaň za snížení neomezené plodnosti a za plánované rodičovství.
- 5) Jasný a nesmiřitelný postoj ke stoupání kriminality, na niž se Romové dosud podílejí neúnosně vysokým procentem. Rasismus nelze směšovat s odporem proti tomuto jevu - není možné chránit lotra jen proto, že je to náhodou cikán, stejně jako není možné tolerovat řádění skinů.

Nelze klást jen požadavky a odmítat plnit základní občanské povinnosti. Tam, kde inteligence stačí k pochopení a vyžadování výhod a práv, tam musí stačit i pochopení pravidel, jakými se řídí bezúhonný a řádný život občana.

Alena Šubrtová

Ad:

Zamyšlení o restitucích

Nemohl jsem uvěřit svým očím, když jsem v č. 1/1993 četl článek Jana Bouzka "Zamyšlení o restitucích". Článek by se dle mého mínění velmi dobře vyjímal v Rudém právu. Soudruzi by jistě s chutí zatleskali tvrzení o krátkozraké české politice, jak je nazývána snaha vracet kradené těm, jimž právem náleží. Při dvacetileté exilové práci jsem získal dost zkušeností a známostí, abych si troufnul tvrdit, že právě snaha restitucemi alespoň částečně napravit způsobené křivdy je jednou z okolností, které ve světě vzbuzují sympatie pro naši zemi a řadí ji nad jiné. Restituce nepochybně přinášejí do země tolik potřebný kapitál a know-how, a to nejen od našich emigrantů, ale i od zahraničních podnikatelů, kteří ve vracení nakradeného právem vidí záruky, že

v budoucnu jejich investice nepotká podobný osud. Vracení majetku původním majitelům nebo jejich dědicům vytváří velice žádoucí protiváhu podnikatelským kruhům vycházejícím ze starých struktur a špinavých peněz.

Autorovi zřejmě vůbec nevádí, že mezinárodní právo považuje jakékoli vyvlastnění bez náhrady za krádež. Konvence lidských práv z roku 1952 mluví stejnou řečí. Je-li na našich restitucích něco diskutabilního, pak jejich nedostatečný rozsah a případně, zda při obnově právního státu se máme vracet k počátku nespravedlností v roce 1948 či dříve. Základní principy práva dovolují vyvlastnění jen:

- 1) je-li to v zájmu veřejného blaha
- 2) nemá-li vyvlastnění diskriminační charakter
- 3) a v každém případě se musí vyvlastněným dostat alespoň část něho odškodnění.

Představy autora znamenají:

- popření mezinárodního práva a právních principů vůbec, což ve svých důsledcích znamená, že ČR při jejich realizaci by se nemohla považovat za právní stát,
- vyloučení ekonomicky reagujících vlastníků a tím uchování a posílení socialistických struktur a prodlužování ekonomického marasmu.
- Podnikatelské vrstvy jsou ve své většině hybnou pákou pokroku všude ve světě. Z jejich řad bylo za komunistické tyranie nejvíce obětí. Jedna z nejhorších lidských vlastností - závist - může slavit triumfy, byť i skrývaná za demagogicky použitá hesla o vidinách snadného zbohatnutí, či třeba, že půda patří těm, kdo na ní pracují.

Co se týče zemědělských subvencí, mohu zodpovědně prohlásit, že znám důvěrně Švédsko, kde jsem žil dvě desetiletí, a vím, že politici tam, a nejenom tam, si troufají mluvit o krácení zemědělských subvencí, a nejen to, oni to bohudíky i dělají. Ve Švédsku se vyplácejí zemědělcům prémie za neobdělávání či zalesnění zemědělské půdy. Zemědělská nadprodukce způsobuje bolení hlavy politikům všech vyspělých zemí.

Ne, ne, restituce určitě nevyvolají ani sociální otřesy, ani nové sociální bezpráví, ale právě naopak jejich neuskutečnění by potvrdilo, že zlo se vyplácí, a zpomalilo by hospodářský růst této země.

Jan Stránský

I n f o r m a c e

V únoru (11.) a v březnu (11.) letošního roku se uskutečnila pravidelná setkání členů Dk na právnické fakultě UK v Praze. Diskuse členů a pozvaných hostů se zaměřila na odpovědnost a trestní postizitelnost, případně imunitu a nestíhatelnost poslanců a dále na některé otázky a problémy restituce majetku. Otázkami restituce majetku včetně požadavků vznášených ze strany sudetských Němců se pravděpodobně budeme zabývat i v našem dubnovém (8.) setkání.